

ภาวะผู้สูงอายุสั้น ดันเทคโนโลยีเป็นโอกาสสนับสนุนธุรกิจบริการดูแลผู้สูงอายุ

นายพูนพงษ์ นัยนาภากรณ์ ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กระทรวงพาณิชย์ เปิดเผยว่าไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ด้วยจำนวนผู้สูงอายุที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นทุกปี สวนทางกับอัตราการเกิดที่ลดลง เป็นผลให้หลายภาคส่วนธุรกิจต้องปรับตัว แต่อย่างไรก็ตามถือเป็นโอกาสให้กับธุรกิจบริการดูแลผู้สูงอายุเติบโต ซึ่งจะช่วยขยายโอกาสทางการค้าใหม่ ๆ ให้กับผู้ประกอบการ ทั้งธุรกิจให้บริการดูแลผู้สูงอายุโดยตรง และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

จากข้อมูลขององค์การสหประชาชาติ เปิดเผยตัวเลขและการคาดการณ์จำนวนประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปทั่วโลก พบว่า ในปี 2566 มีจำนวนผู้สูงอายุอยู่ที่ประมาณ 1.15 พันล้านคน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็น 1.66 พันล้านคน ในปี 2583¹ ขยายตัวกว่าร้อยละ 45.2 สำหรับไทย ในปี 2566 ประชากรไทยที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 13.06 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 20.08 ของประชากรไทยทั้งประเทศ² เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าร้อยละ 4.35³ โดยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา จำนวนผู้สูงอายุของไทยเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 4.89 ต่อปี⁴ การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรสูงอายุของไทย ประกอบกับภาวะประชากรสูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น และจำนวนประชากรโสดได้มีการขยายตัว อีกทั้งอัตราการสร้างครอบครัวที่ต่ำลง อัตราการมีลูกที่ลดลง การมีอายุที่ยืนยาวขึ้น การเจ็บไข้และป่วยเรื้อรังที่ต้องการคนดูแลตลอด 24 ชม. รวมถึงความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยี ล้วนเป็นแรงสนับสนุนให้ความต้องการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองการดำรงชีพพื้นฐานของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ ธุรกิจสถานบริบาล หรือเนอร์สซิ่งโฮม ทั้งแบบระยะสั้นและระยะยาว ธุรกิจที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ และธุรกิจเทคโนโลยีเพื่อช่วยเหลือการดำรงชีพของผู้สูงอายุในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

ข้อมูลจากรายงานการวิจัยตลาดโดย Zion Market Research เปิดเผยว่า มูลค่าตลาดของธุรกิจบริการดูแลผู้สูงอายุทั่วโลกคาดว่าจะขยายตัวในอัตราการเติบโตประมาณร้อยละ 7.5 ต่อปี (CAGR) ในช่วงปี 2566-2575 โดยมูลค่าตลาดธุรกิจบริการดูแลผู้สูงอายุทั่วโลก ซึ่งครอบคลุมธุรกิจศูนย์ดูแลผู้สูงอายุแบบรายวัน (Adult Day Care) สถานบริบาล หรือสถานดูแลผู้สูงอายุ (Institutional Care) และธุรกิจดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน (Home Care) ในปี 2566 อยู่ที่ประมาณ 1,025.43 พันล้านเหรียญสหรัฐ และคาดว่าจะเพิ่มเป็น 1,965.99 พันล้านเหรียญสหรัฐ ภายในปี 2575 ด้วยปัจจัยของอายุขัยประชากรทั่วโลกที่เพิ่มขึ้น และภาวะการมีโรคประจำตัวต่าง ๆ ในวัยสูงอายุที่สูงขึ้น เช่น โรคสมองเสื่อม และอัลไซเมอร์⁵

¹ The 2024 Revision of World Population Prospects (July 2024 Release) องค์การสหประชาชาติ

² จำนวนผู้สูงอายุสัญชาติไทย ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน ปี 2566 กรมกิจการผู้สูงอายุ

³ คำนวณโดยใช้ข้อมูลสถิติจำนวนประชากรผู้สูงอายุ ปี 2565-2566 กรมกิจการผู้สูงอายุ

⁴ คำนวณโดยใช้ข้อมูลสถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

⁵ Elderly Care Services Industry Prospective, 2023, Zion Market Research

ทั้งนี้ ตลาดธุรกิจบริการดูแลผู้สูงอายุในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกคาดว่าจะมีอัตราการเติบโตสูงที่สุดเมื่อเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ ในโลก⁶ เนื่องจากจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น เทคโนโลยีที่ทันสมัย ประกอบกับการที่ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมักเป็นจุดหมายปลายทางในการพำนักระยะยาวในวัยเกษียณของชาวต่างชาติจากทั่วโลก (Retirement Destination) เป็นอานิสงส์กระตุ้นให้ธุรกิจบริการดูแลผู้สูงอายุในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกมีแนวโน้มที่จะเติบโตในอัตราที่สูงกว่าภูมิภาคอื่น ๆ

ญี่ปุ่นเป็นหนึ่งในประเทศที่เผชิญกับปัญหาการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุมาอย่างยาวนาน โดยเป็นประเทศที่ประชากรมีอายุเฉลี่ยยาวนานมากเป็นอันดับ 4 ของโลก⁷ ประชากรเกิดใหม่ลดต่ำลง และประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานในประเทศ สถานะบริษัท หรือเนอร์สซิงโฮมบางแห่งในประเทศญี่ปุ่น จึงปรับตัวโดยการใช้เทคโนโลยีและคิดค้นนวัตกรรม อย่างหุ่นยนต์ ซึ่งหุ่นยนต์หลักที่นำมาใช้ในเนอร์สซิงโฮมมี 3 รูปแบบ ได้แก่ หุ่นยนต์ที่เป็นเสมือนสัตว์เลี้ยง (AIBO Robot Dog) ช่วยปลอบประโลมความเหงาของผู้สูงอายุ หุ่นยนต์ฝึกเดิน (Exoskeleton) ช่วยฟื้นฟูและประคับประคองผู้สูงอายุที่สูญเสียความสามารถในการเคลื่อนไหว และหุ่นยนต์ที่มีปฏิสัมพันธ์ คอยช่วยดูแลผู้สูงอายุ ผู้ป่วยภาวะสมองเสื่อม ซิมเซร่า (PARO Social Robot) นอกจากหุ่นยนต์จะสามารถทำงานได้ตลอด 24 ชั่วโมง⁸ และช่วยบรรเทาเรื่องการขาดแคลนแรงงานแล้ว หุ่นยนต์ที่นำมาใช้เหล่านี้ยังเป็นเสมือนผู้ช่วย และเป็นเพื่อนในการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุในสถานพยาบาล

สิงคโปร์ได้มีการนำเทคโนโลยีอย่าง AI และหุ่นยนต์เข้ามาใช้ในธุรกิจดูแลผู้สูงอายุ เช่น การใช้ระบบป้าย RFID Tag ติดตามผู้ป่วยที่มีภาวะหลงลืม หรือสมองเสื่อม โดยระบบป้ายติดตามจะมีสัญญาณเตือนเมื่อผู้สูงอายุอยู่ไกลเกินจากอาณาเขตที่กำหนด การใช้ Smart Glasses หรือแว่นตาอัจฉริยะ สำหรับพยาบาล ผู้ดูแลผู้สูงอายุ ที่สามารถแปลงข้อมูลวิดีโอ ณ ขณะปัจจุบัน (real-time) จากภาพที่ผู้ดูแลผู้สูงอายุมองผ่านแว่นตา เพื่อส่งต่อไปให้บุคลากรทางการแพทย์วินิจฉัยความเจ็บปวดหรือบาดเจ็บที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ⁹ เป็นต้น

ปัจจุบันประเทศไทยมีธุรกิจให้บริการดูแลผู้สูงอายุที่ดำเนินกิจการในรูปแบบนิติบุคคลอยู่จำนวน 887 ราย¹⁰ และจำนวนโครงการที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุในประเทศไทย สะสม ณ เดือนมิถุนายน ปี 2566 มีจำนวน 758 แห่ง เป็นประเภทสถานพยาบาลผู้สูงอายุ หรือเนอร์สซิงโฮม จำนวน 708 แห่ง ใน 55 จังหวัด และช่วงระหว่างปี 2561-2566 จำนวนเนอร์สซิงโฮม มีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 25.1 ต่อปี¹¹ ซึ่งโดยมากยังมีการกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพฯ ปริมณฑล และจังหวัดหัวเมืองในภูมิภาค จึงเป็นโอกาสให้ผู้ประกอบการที่มีศักยภาพ ได้ขยายโอกาสในการประกอบธุรกิจให้บริการดูแลผู้สูงอายุ และธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่อง

⁶ Elderly Care Services Industry Prospective, 2023, Zion Market Research

⁷ 10 Countries with the Longest Life Expectancies (United Nations 2023), World Population Review

⁸ My robot and I: Japanese stories of technology and old age, ELPais

⁹ Delivery robots and smart glasses: Innovations free up nursing home staff to provide better care, Channel News Asia (CNA)

¹⁰ ข้อมูลจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ณ เดือนกรกฎาคม 2567 TSICS รหัส 87100 หน่วยบริการทางการแพทย์ที่จัดที่พักให้ รหัส 87301 กิจกรรมดูแลรักษาในสถานที่พักและมีคนดูแลประจำสำหรับผู้สูงอายุ รหัส 86909 กิจกรรมอื่น ๆ ด้านสุขภาพของมนุษย์ ซึ่งมีได้จัดประเภทไว้ในที่อื่น และ รหัส 88101 กิจกรรมสังคมสงเคราะห์ที่ไม่มีที่พักอาศัยสำหรับผู้สูงอายุ

¹¹ บทความข้อมูลโครงการที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ ทั่วประเทศ ปี 2566 โดยศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ (Real Estate Information Center)

ผอ. สนค. ให้ความเห็นว่า ธุรกิจดูแลผู้สูงอายุเป็นธุรกิจที่มีแนวโน้มเติบโตสูง และมีแนวโน้มที่จะเชื่อมโยงและอาศัยธุรกิจอื่น ๆ ที่ใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรม ซึ่งเป็นธุรกิจบริการที่มีมูลค่าสูง อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีความท้าทาย เช่น การพัฒนามาตรฐานการให้บริการผู้สูงอายุในศูนย์ดูแลผู้สูงอายุ หรือสถานบริบาล ทั้งในแง่มาตรฐานวิชาชีพของแรงงาน และมาตรฐานของสถานประกอบการ การขาดแคลนแรงงานวัยหนุ่มสาวในประเทศ การพึ่งพาแรงงานต่างด้าวเพื่อทำงานในการดูแลผู้สูงอายุ บุคลากรทางการแพทย์ในประเทศยังมีไม่เพียงพอ การขาดเทคโนโลยี จำนวนสถานที่หรือจำนวนเตียงผู้ป่วยยังมีไม่เพียงพอ ราคาที่ดินและสิ่งปลูกสร้างที่เพิ่มขึ้น เป็นต้น จึงมีข้อเสนอแนะต่อผู้ประกอบการ ดังนี้

(1) ควรร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร และแรงงานในวิชาชีพที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เช่น กลุ่มพยาบาล หรือกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการดูแลผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องอาศัยทักษะและความเชี่ยวชาญ

(2) ควรใช้ประโยชน์จากเทรนด์เรื่องการดูแลสุขภาพแบบยั่งยืน (Wellness) มาปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

(3) ควรสร้างเครือข่ายกับธุรกิจบริการสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มธุรกิจร้านอาหารสุขภาพ กลุ่มโรงพยาบาล กลุ่มโรงเรียนฝึกอາชีฟ และกลุ่มอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น ในการร่วมมือกันพัฒนาธุรกิจให้มีความเข้มแข็งขึ้น

(4) ควรใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัล และ Health Tech เช่น บริการสุขภาพดิจิทัล การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสวมใส่ (Wearable Tech) และการใช้แอปพลิเคชัน Telemedicine สำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะในการเพิ่มประสิทธิภาพของธุรกิจ เพื่อเพิ่มศักยภาพธุรกิจบริการดูแลผู้สูงอายุ สู่การเป็นธุรกิจบริการมูลค่าสูง

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า

8 สิงหาคม 2567